

Ann Mac Leod, tíðindakvinna hjá BBC í Skotlandi um sjálvstýrisgongdina í Skotlandi og Føroyum:

Føroyingar og skotar nógv av læra av hvørjum øðrum

Við valinum til nýggja tingið fara skotar nú at leggja lunnar undir økt sjálvstýri. Í ávísan mun er talan um ein útvikling sum hann, ið byrjaði í Føroyum fyri 50 árum síðani. Í øðrum førum eru skotar í dag minni heftir at London enn føroyingar eru at Keyptmannahavn.

Skotska tíðindakvinnan Ann Mac Leod, sum hevur gjørt sending um Føroyar, ivast ikki í, at føroyingar og skotar hava nógv at læra av hvørjum øðrum, á nógvum økjum, og hon sær fegin, at størri samvinna fæst millum londini.

JAN MÜLLER

Fyri fyrstu ferð í 300 ár sleppa skotar í dag at velja sitt eigna parlament, hvørs høvuðssæti verður í Edinburgh. Hetta var eitt av lyftunum hjá Labour-flokkinum, tá hann tók við eftir seinasta val. Við hesum stigi sleppa skotar sjálvir at taka avgerðir í mállum, sum higar til hava ligið í London. Eitt nú verða skotar sjálvir at gera av, hvat skattapeningurin skal brúkast til. Teir fáa fulla ábyrgd av flest øllum okjum so sum útbúgving, rættarskipan osfr. Men uttanríkis- og trygdarpolitikkurin fer framvegis at verða stýrdur úr London.

Í dag er Skotland mestsum ein integreraður partur av Stórabretlandi, hóast skotar hava havt ábyrgdina á fleiri okjum. Spurningurin um størri sjálvstýri og fyri tað eisini loysing frá Bretlandi hevur verið frammi við jøvnum millumbili, og hava skotar verið ymiskir á máli um hesar spurningar. Meðan konservatívi flokkurin, sum ráddi fyri borgum í Stórabretlandi í næstum 20 ár, ikki vildi vita av størri sjálvstýri í Skotlandi, so hevur Labour-flokkurin viljað gingið skotsku ynskjunum rættiliga langt á móti. Hetta var so eisini tað, sum gjørdi, at Labour vann stórt í Skotlandi til seinasta val, og har Konservatívi flokkurin ongan mann fekk valdum í heila tikið í øllum Skotlandi.

Meðan Labour-flokkurin gongur inn fyri, at Skotland skal fáa økt sjálvstýri, so ynskir SNP, Scottish National Party, eitt sjálvstøðugt Skotland. Hesin flokkurin hevur tó ikki meiriluta í Skotlandi. Tað hevur Labour. Veljarakanningar undan valinum í dag geva SNP niðan fyri 30% av atkvøðunum. Tvs. at ein stórir meiriluta av skotska fólkinum ynskjar at vera partur av Stórabretlandi.

Nú føroyingar hava roynt heimastýrið í meira enn 50 ár og eru næstu grannar Skotlands er greitt, at skotar

eisini fylgja við gongdini í Føroyum og vilja vita, hvussu gingist hevur her í oyggjunum við hálvtundrad ára royndum við heima-stýri.

Í hesum sambandi vóru fólk frá BBC-Skotland í Føroyum fyrr í ár fyri at gera eina sending um Føroyar. Hóvið varð at tosa við politikkarar, vinnulívsfólk, eina føroyska familju, mentafólk og onnur.

Stórri samstarv

Sosíalurin hitti Ann Mac Leod, journalist hjá BBC, tá tey høvdu havt samrøðu við Óla Petersen, teknara. Hon er sera frýttlig at práta við og er rættiliga hugtakin av hesi síni fyrstu vitjan í Føroyum. Hon kemur frá oygni Lewis á Hebridunum, so hon veit, hvat tað vil siga at búgva í einum oyggjalandi.

Sjálv heldur hon, at samskiftið og samvinnan millum Skotland og Føroyar átti at verið nógv størri, nú bæði londini eru næstu grannar. Hon kennir seg eisini sum var hon heima í Lewis, tá hon er í Føroyum, so meirlíkt er landslagið.

Hon heldur útviklingin í Føroyum vera sera áhuga-verdan og er ikki sørt spent at vita, hvussu gongur við sjálvstýris- og fullveldisætlanum føroyinga. Hon dylur ikki fyri, at eisini skotar eru sjálfstýrishugadur, men meiningarnar um, hvussu langt sjálvstýrið skal røkka, eru ymiskar, eins og í Føroyum. T.d. taka flestu veljararnir undir við meiri sjálvstýri, men nógvir teirra bera ótta fyri SNP, tá talan kemur um eitt nú heilsupolitikkin.

Ann Mac Leod vísir á, at skotar hava verið sera misnógdir við fyrrverandi konservatíva stýrið í Bretlandi, tí hetta tók ikki hædd fyri skotskum ynskjum á nakran hátt. Tá tann sera ópopulæri „Pool“ skatturinn kom fram varð hann fyrst royndarkoyrdur í Skotlandi, nakað, sum eisini skuldi koma teimum konservatívu aftur um brekku.

Ann Mac Leod sigur, at tað er áhugavert at samanbera viðurskiftini í Føroyum við tey í Skotlandi. Men hon vísir á, at skotar liggja langt aftanfyrir føroyingar, tá talan er um sjálvstýri. Í ávísam førum byrjar tann útviklingur í Skotlandi, sum skjótlið varð settur á í Føroyum fyri 50 árum síðani, ikki fyrr enn nú við stovnssetanini av einum skotskum parlament. Hetta ting kemur at geva skotum størri politiskt vald og nærdemokrati, men stórar búskaparligar avgerðir t.d. koma framhaldandi at liggja í London.

Men kortini vísir hon á, at Føroyar á ymsum okjum hava verið ella eru meira bundin at Keyptmannahavn enn Skotland at London. Her sipar hon m.a. til útbúgvingarskipanina og mentanarókið. Hvat útbúgvingini viðvíkur, so hava skotar bygt út sína egnu skipan, meðan tann føroyska í stóran mun er kópi av tí donsku. Eisini á mentanarókinum kenna skotar seg sum eitt fólk.

„Eg má tó siga, at eg eri hugtakin av landi tykkara, og eisini fólkinum. Øll tykjast so væl upplýst, og tá vit spyrja, hvat tey halda um stórar samfelagsligar spurningar so sum sjálvstýris-málið, so tykjast tey øll hava eina ella aðra meining. Eg havi varhugað av, at føroyingar fylgja væl við í tí, sum fer fram heima sum burturi.“

Hon viðgongur, at skotar sum heild ikki eru serliga vitandi um Føroyar, hóast londini eru grannar. „Hetta haldi eg er stórt spell, og vónandi kann ein sending sum henda vit gera, loysa upp fyri onkrum. Her er so nógv, sum bindur okkum saman, og tí haldi eg tað eisini hevði verið gott við eitt nú einum ferjasmabandi millum londini.“

Skotski journalisturin heldur seg ikki verða færa fyri at siga, um føroyingar skulu hava størri sjálvstýri ella fullveldi. Hon sigur seg tó hava fingið varhugað av,

at føroyingar eru ikki eitt fólk, sum tekur ov skjótt og illa umhugaðar avgerðir um framtíðina.

Oljan góð fyri Skotland

Nú Skotland hevur verið eitt oljuland í skjótt 30 ár spurdu vit BBC-kvinnuna, hvussu gingist hevur við hesi vinnu og hvussu føroyingar kunnu læra av royndunum hjá skotum!

„Eg haldi, at oljan hevur verið góð fyri Skotland. Hon hevur skapt nógv væl lønt arbeiði, hon hevur sett gongd á hátøkniðnaðin í Aberdeen og annars havt stóran týdning fyri búskapin. Oljuverðin kendist sjálvandi sum eitt slag av „kultursjókki“ í byrjanini, men hevur tó fyrirrekað teg væl og er farin fram við varsemi, so dugi eg ikki at siggja, at oljan skal hava nakað skaðiligt árin á samfelagið.“

Ann Mac Leod kemur sjálv frá einum oyggjasamfelag við 20.000 íbúgvum,

har oljan hevur átt lívið í nógvum arbeiðsplássum, og har tað hevur verið neyðugt at fáa fólk uttanfrá til arbeiðis fyri at nótta eftirspurningin. Við royndunum frá Hebridunum heldur hon avgjørt, at Føroyar eru eitt so mikið robust samfelag, at tað tolir ein líknandi útvikling. „Eru tit fyrirrekað uppá henda útviklingin, so er eingin orsök til at óttast. Oljan fer sjálvandi at hava broytingar við sær, men tit eru rationell og skilgáð, so tit skulu nokk vinna á vandunum.“

Sjálv heldur hon, at tað átti at borið til at fingið eitt samstarv, verður olja funnin við Føroyar. Eitt nú um føroyingar ikki vilja hava oljuna í land í Føroyum kann hon flytast til Hetlands.

Vit spurdu at enda Ann Mac Leod, hvat hon varð mest hugtakin av undir hesi fyrstu Føroyavitjanini og hon svarar uttan at umhuga seg: „Tað var vitjanin á Adventistaskúlanum. Ongan-

Ann Mac Leod uttast til vinstru saman við tveimum av sínum starvsfeløgum og teknaranum Óla Petersen, ið luttók í sendingini um Føroyar. Mynd Jan Müller

tíð havi eg upplivað ein skúla við so glaðum børnum. Tað eg upplivdi har er nakað, sum eg seint fari at gloyma. Hatta eru tey glaðastu skúlabørnini eg havi upplivað. Vitjanin á Adventistaskúlanum var ein partur av sendingini, sum varð gjørd úr Føroyum, og sum varð send í Skotlandi herfyri.